

CĂLĂTORIA INTERNUNȚIULUI IMPERIAL IGNAZ VON STÜRMER PRIN ȚARA ROMÂNEASCĂ (SEPTEMBRIE 1802)

Costin Feneșan*

Cuvinte-cheie: Ignaz von Stürmer, Michael Merkelius, Joseph von Hammer, Andreas Gaudi, Alexandru Suțu

Keywords: Ignaz von Stürmer, Michael Merkelius, Joseph von Hammer, Andreas Gaudi, Alexandru Suțu

La 23 februarie 1802 a încetat din viață, la Istanbul, baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal¹, care servise vreme de peste două decenii interesele Imperiului habsburgic în calitate de internunțiu (ambasador) la Poartă. Cancelaria de Stat și contele Wenzel von Colloredo, ministrul imperial de externe, s-au văzut confrunțați acum cu o decizie de maximă importanță: găsirea unui succesor cât mai competent și mai abil pentru internunțiu care reușise în cursul anilor îndelungați de serviciu să cunoască toate subtilitățile jocului politic-diplomatic de la Poartă. Desemnarea unui diplomat capabil în

---

* Cercetător independent, București, e-mail: costinfenesan@yahoo.com

¹ Peter Philipp Herbert von Rathkeal (1735, Istanbul – 23 februarie 1802, Istanbul), diplomat austriac. După doi ani de noviciat în Ordinul iezuit, pe care l-a părăsit în 1750, urmează studii de filosofie la Universitatea din Viena. Din 1753 funcționează pentru scurt timp ca profesor la Trieste, iar din anul următor este angajat ca prefect și corepetitor la Academia de Limbi Orientale (*Akademie für orientalische Sprachen*) de la Viena. Urmează apoi, până în 1759, studii de teologie la Universitatea din Graz, devenind la recomandarea contesei Stürgl născută Cobenzl, bibliotecar al fratelui acesteia, contele Johann Karl Philipp von Cobenzl, ministru imperial plenipotențiar în Țările de Jos. În 1763, la recomandarea acestuia, este transferat la Viena, ca funcționar al Camerei de Conturi Neerlandeze, al cărei consilier devine în 1775. În 1777 este mutat la secția orientală a Cancelariei Secrete Aulice și de Stat (*Geheime Hof- und Staatskanzlei*), iar la 10 iulie 1779 este numit internunțiu al Imperiului habsburgic la Poartă. Pe timpul războiului austriaco-turc din 1788–1791 părăsește Istanbulul, iar după încheierea operațiunilor militare conduce, în iulie-august 1791, negocierile de pace de la Șiștov/ Șiștov încheiate cu semnarea tratatului din 4 septembrie 1791. Își reia funcția de internunțiu imperial la Poartă în mod efectiv la 20 februarie 1792, funcție pe care o exercită până la moartea sa. Până la numirea unui succesor, atribuțiile de internunțiu la Poartă au fost exercitate de consilierul de legație și prim-dragomanul Bartolomeo de Testa.

capitala Imperiului otoman era cu atât mai imperios necesară, cu cât interesele politice-militare și deopotrivă economice al monarhiei habsburgice se concentraseră începând cu ultimul sfert al secolului al XVIII-lea asupra expansiunii în spațiul sud-est european. Numai că aici interesele Vienei se confruntau într-o măsură crescândă cu politica hegemonică a unui concurent deosebit de agresiv – Rusia țaristă. Într-adevăr, odată cu încheierea păcii de la Küçük Kainarca (21 iulie 1774), care pusese capăt războiului ruso-turc (1768–1774), Rusia țaristă și-a manifestat cu tot mai mult aplomb interesul pentru a deveni arbitru de necontestat în Europa de sud-est stăpânită de Imperiul otoman. Preluând moștenirea politică a lui Petru cel Mare, țarina Ecaterina a II-a a știut să exploateze cu abilitate, pe toate planurile, avantajele oferite de tratatul de pace din 1774. În acest context monarhia habsburgică, care va fi afectată în curând de participarea la campaniile militare împotriva Franței republicane, și-a sporit atenția în mod semnificativ spre sud-estul european.² De aceea desemnarea unui internunțiu cât mai bine pregătit și mai activ în capitala Imperiului otoman a însemnat pentru politica externă a Vienei o decizie capitală. Alegerea unui succesor potrivit pentru Herbert von Rathkeal a fost însă mult ușurată de faptul că ministrul de externe, contele Wenzel von Colloredo, avea la dispoziție mai mulți candidați formați la Academia pentru Limbi Orientale (*Akademie für orientalische Sprachen*), înființată în 1754. Până la urmă decizia s-a oprit asupra lui Ignaz von Stürmer.³ Decretul de numire a acestuia ca internunțiu imperial la Poartă a fost semnat la 28 iunie 1802. Plecarea noului ambasador spre Istanbul s-a prelungit însă până la 12 august 1802, răstimp în care acesta și-a ales colaboratorii care urmau să-l însoțească în misiunea diplomatică: secretarul de legăție Joseph von Hammer⁴, Ignaz von

² Cu privire la Politica habsburgică din această perioadă în Europa de sud-est, vezi Harald Heppner, *Austria și Principatele dunărene (1774–1812). O contribuție la politica sud-est europeană a Habsburgilor* (Cluj-Napoca: Presa Universitară Clujeană, 2000), 14–16, 93–103, 131–134.

³ Ignaz Lorenz von Stürmer (21 august 1752, Viena – 1 decembrie 1829, Viena), diplomat austriac. În 1766 intră în Ordinul iezuit și urmează studii de filosofie. După desființarea ordinului iezuit (1773) urmează, tot la Viena, studii de drept, iar în 1776 devine student al Academiei de Limbi Orientale (*Akademie für orientalische Sprachen*). În acest timp colaborează la elaborarea primului volum (apărut în 1780) al *Lexicon Arabico-Persico-Turcicum* al lui Franciszek à Mesgien Meninski. După absolvirea Academiei Orientale (1780) este trimis ca translator la Istanbul, pe lângă noul internunțiu, baronul Herbert von Rathkeal. În 1793 este rechemat la Viena ca funcționar la secția orientală a Cancelariei Aulice Secrete și de Stat, fiind numit consilier aulic în 1801. La 28 martie 1802 este numit internunțiu imperial la Poartă, pornind spre Istanbul la 12 august 1802. Deține funcția de internunțiu până la 10 martie 1818. Revenit la Viena, este numit, în 1819, consilier de stat și șef al secției pentru afaceri interne al Cancelariei de Stat. Este înnobilit cu rangul de cavalier (1800), apoi cu cel de baron (1813) și decorat cu crucea de comandor al Ordinului Sf. Ștefan.

⁴ Joseph von Hammer-Purgstall (9 iunie 1774, Graz – 23 noiembrie 1856, Viena), orientalist,

Steindl⁵, Franz Fleischhackl⁶ și baronul Franz Xaver von Ottenfels-Gschwind.⁷ Cu acest prilej ținem să remarcăm faptul că Hammer și Ottenfels-Gschwind (poate și Fleischhackl) erau, la fel ca noul internunțiu, absolvenți ai Academiei de Limbi Orientale. Ceva mai târziu, Ottenfels-Gschwind a ocupat, la rândul său, funcția de internunțiu imperial la Poartă (1822–1832), în vreme ce Fleischhackl a devenit ulterior agent consular imperial în Țara Românească (1810–1818).

Pentru călătoria spre Istanbul a fost ales un traseu care să înlesnească deplasarea convoiului de nouă trăsură în care se aflau 25 de persoane⁸, anume prin Ungaria până la Timișoara, iar de acolo la Sibiu și Brașov, pentru a se trece apoi în Țara Românească.

Internunțiatul imperial de la Poartă aflase încă de la jumătatea lunii mai 1802 de desemnarea noului internunțiu și apropiata sa plecare spre Istanbul. De aceea consilierul și prim-dragomanul Bartolomeo de Testa, care gira conducerea Internunțiatului după moartea lui Herbert von Rathkeal, a intervenit la Poartă și la capuchehaia Țării Românești, ca lui Alexandru Suțu, caimacamul domnitorului mazilit Mihai Suțu, să-i fie trimise instrucțiunile necesare pentru

---

istoric și diplomat austriac. După studii la Graz și Viena, urmează începând cu anul 1788 cursurile Academiei de Limbi orientale din Viena. Se dedică cercetării limbilor orientale, colaborând la *Lexicon Arabico-Persicum-Turcicum* al lui Franciszek à Mesgien Meninski. În 1796 intră în serviciul diplomatic ca secretar la Cancelaria Aulică Secretă și de Stat, fiind trimis în 1799 la Istanbul, ca translator al internunțului Herbert von Rathkeal. În calitate de observator al Internunțiatului, ia parte la campania otomană din Egipt împotriva generalului Napoleon Bonaparte (1799–1800). Revenit pentru foarte scurt timp la Viena (aprilie – august 1802), este trimis din nou la Istanbul ca secretar de legație, funcție pe care o deține până în 1807. Revenit definitiv la Viena, servește în diferite funcții diplomatice, devine consilier aulic (1817) și este înnoobilat cu rangul de cavaler (1824). În 1835, după ce moștenește moșiile din Stiria ale contesei Purgstall, este promovat baron și își adaugă la nume particula Purgstall. În 1847 este ales președinte al nou-înființatei Academii de Științe. Autor prolific de lucrări de orientalistă și de studii de istorie a Imperiului otoman, cea mai cunoscută fiind *Geschichte des osmanischen Reichs*, 10 volume (Pesta, 1827–1835).

⁵ Ignaz Steindl von Plessenet (12 decembrie 1760, Viena – 3 noiembrie 1833, Istanbul), dragoman al Internunțiatului imperial la Poartă și director al Poștei imperiale de la Istanbul.

⁶ Franz Fleischhackl (ulterior înnoobilat cu particula *von Hakenau*), diplomat austriac. În 1801 este mutat de la Comandamentul Militar al Croației din Zagreb, unde funcționa ca “translator oriental”, ca translator la Internunțiatul imperial la Poartă. Între 1810 și 1818 a fost agent consular imperial în Țara Românească.

⁷ Franz Xaver von Ottenfels-Gschwind (12 iunie 1778, Klagenfurt – 17 martie 1851, Viena), diplomat austriac. Urmează până în 1793 studii la Academia Militară Tereziană, apoi la Academia de Limbi Orientale din Viena. În 1802 este *jeune de langue* (*Sprachknabe*) la Internunțiatul imperial la Poartă, apoi, până în 1808, translator tot acolo. Din 1816 funcționează la Cancelaria de Stat, iar din 1822 până în 1832 ocupă postul de internunțiu imperial la Poartă.

⁸ Vezi doc. 3

întâmpinarea diplomatului imperial la hotarul Țării Românești și primirea sa la București. În același timp, Testa l-a rugat pe Michael Merkelius, agentul consular imperial din Țara Românească⁹, să-l informeze pe Stürmer despre aceste pregătiri.¹⁰

La 4 iunie 1802 Merkelius s-a grăbit să-i transmită lui Stürmer veștile bune pe care le primise de la Istanbul. Noul internunțiu, care îl cunoștea bine pe agentul consular de la București încă din vremea călătoriilor sale anterioare spre Istanbul, în calitate de translator al Internunțiatului, i-a răspuns la 6 august 1802, aceasta după ce problemele deplasării sale fuseseră desigur puse la punct. Cu acest prilej Stürmer l-a rugat pe Merkelius să ia măsuri, ca la fiecare oprire a convoiului format din nouă trăsuri să dispună de circa 50 de cai de schimb. În Țara Românească, un ciohodar român urma să-i asigure intenunțiuului și alor săi toate cele necesare: cazare, hrană și cai pentru trăsuri.¹¹

Ajuns la Brașov în ultimele zile ale lunii august 1802, internunțiuul Stürmer a fost întâmpinat acolo de vel căminarul Gheorghe Rasti, trimis ca mihmandar¹² de domnitorul Țării Românești. Acesta i-a înmănat diplomatului imperial mesajul de bun-venit din 23 iunie 1802 al domnitorului Alexandru Suțu.¹³ Cu acest prilej Stürmer a fost salutat și de cunoștința sa mai veche, agentul consular Michael Merkelius, însoțit de subalternul său Brunebarbe.

În după-amiaza zilei de 2 septembrie 1802 convoiul a pornit la drum, iar noaptea a fost petrecută la Carantina imperială de la Timișul de Sus. Aici, pentru a mai ușura de bagajele mai grele trăsurile cu care se pornise de la Brașov,

⁹ Michael Merkelius (1752, Brașov – 9 iulie 1806, București), s-a ocupat de diferite afaceri comerciale în Țara Românească, fiind un excelent cunoscător al limbii române vorbite și scrise. Aflat, prin natura ocupației, în relații strânse cu Agenția consulară imperială de la București (înființată în 1782), a fost folosit de agentul consular Ignaz Raicevich, începând cu anul 1785, ca auxiliar important la rezolvarea mai multor diferende comerciale sau de altă natură. Fiind apreciat de Cancelaria Secretă Aulică și de Stat, a fost numit, în august 1786, în funcția de cancelist la Agenția consulară de la București, care asigura și reprezentarea diplomatică a Imperiului habsburgic în Moldova. De la 2 noiembrie 1787 până la jumătatea lunii martie 1788 a girat conducerea Agenției consulare de la București, după ce agentul consular Leopold von Metzburg se refugiase la Iași. În timpul războiului austriaco-turc din 1788–1791 s-a aflat în serviciul trupelor imperiale de ocupație din Moldova și Țara Românească, apoi, în iulie–septembrie 1791, a luat parte în suita negociatorului și viitorului internunțiu la Poartă, baronul Herbert von Rathkeal, la tratativele de la Șiștov/Șviștov, încheiate la 4 septembrie 1791 cu semnarea tratatului de pace. Din septembrie 1791 până în primăvara anului 1792 a funcționat ca substitut al agentului consular de la București, apoi, până la moarte, ca agent consular definitiv.

¹⁰ Vezi doc. 1.

¹¹ Vezi doc. 3.

¹² Funcționar superior din corpul ceaușilor, în acest caz din rândul marilor boieri, trimis ca însoțitor pentru înalți oaspeți străini.

¹³ Vezi textul mesajului domnesc în doc. 2.

o parte a acestora a fost transferată în patru căruțe ale mocanilor săceleni, mai potrivite pentru a parcurge porțiunea dificilă prin pasul Predeal.

Odată depășit acest obstacol în prima jumătate a zilei de 3 septembrie, masa de prânz a fost luată la mănăstirea Sinaia. Apoi, atât datorită drumului impracticabil cât și a ploii, convoiul a ajuns abia târziu în noapte la cârciuma din Vlădeni. În ziua următoare, 4 septembrie, drumul a continuat până la Câmpina, unde masa de prânz a fost luată într-o casă boierească spațioasă. Popasul de noapte s-a făcut la Cornești, tot într-o casă boierească.¹⁴

De la Cornești agentul consular Merkelius i-a trimis lui Andreas Gaudi, secretarul Agenției consulare, un mesaj urgent printr-un curier rapid.¹⁵ Acesta urma să se îngrijească de masa de cină pe care internunțiul Stürmer și însoțitorii săi aveau să o ia a doua zi la Băneasa. Merkelius n-a uitat să specifice și meniul pentru cină: o supă făcută din doi claponi sau din niște găini bune, însoțită de o mâncare de legume, de friptură, prăjituri și fructe, totul urmând să fie pregătit de Joseph, bucătarul agentului consular. În același timp, Merkelius a dorit să afle cât mai repede dacă pregătirea acestei cine nu urma să fie cumva organizată de vel postelnicul domnesc, căruia îi scrisese în acest sens. Agentul consular i-a mai cerut lui Gaudi să-i mobilizeze pe supușii imperiali din București, ca în dimineața zilei de 6 septembrie să fie prezenți la Băneasa, “îmbrăcați cât mai cuvicinos”, pentru a lua parte împreună cu personalul Agenției la intrarea festivă a internunțiului în capitala Țării Românești. Gaudi a mai primit instrucțiuni și în legătură cu masa de prânz pe care diplomatul imperial și suita sa urmau să o ia în aceeași zi la reședința agentului consular. Totodată, secretarului Agenției consulare i s-a cerut să aducă la cunoștința domnitorului, fără de întârziere, programul care fusese stabilit, dar mai ales să-i ceară precizări în legătură cu ceremonialul de intrare solemnă a internunțiului în București și lista celor care luau parte la această procesiune. După cum se va vedea, era un element de cea mai mare importanță în viziunea diplomatului imperial.

Andreas Gaudi, care primise mesajul din 4 septembrie al lui Merkelius a doua zi de dimineață, s-a grăbit să-i dea asigurări, că dusesse la îndeplinire toate cererile adresate. Nu întârziase să se ducă la Curtea domnească, anunțându-l pe vel postelnic și pe vel spătar de sosirea iminentă a internunțiului imperial. La domnitor nu reușise să ajungă, deoarece acesta avea o discuție confidențială cu un turc de vază. Vel postelnicul i-a poruncit pe loc ispravnicului Vasile al județului Ilfov să se ocupe de masa de seară a lui Stürmer. A plecat imediat la Băneasa însoțit de Joseph, bucătarul lui Merkelius. Spre liniștirea agentului consular, Gaudi l-a informat că îi convocase pentru a doua zi de dimineață, la

¹⁴ Vezi doc. 7.

¹⁵ Vezi doc. 4.

cancelaria Agenției, pe supușii imperiali, mai ales pe negustori și farmaciști. În privința mesei de prânz de la reședința agentului consular, Gaudi îl pusese la curent pe bucătarul Joseph. Gaudi l-a mai informat pe Merkelius, că vel spătarul urma să se ocupe de organizarea intrării solemne a internunțului imperial în capitală. De asemenea, secretarul Agenției i-a mai transmis superiorului său că pentru această ocazie se îngrijise de procurarea artificiilor necesare.¹⁶

Călătoria convoiului lui Stürmer de la Cornești spre Băneasa n-a fost lipsită de peripeții. Una din trăsurile în care se aflau copiii personalului Misiunii diplomatice imperiale s-a răsturnat, iar îngrijitoarele s-au rănit destul de grav. După ce, la amiaza zilei de 5 septembrie, s-a făcut popasul de prânz la o casă boierească din Pociovaliște, seara, la apusul soarelui, s-a ajuns la Băneasa. Și aici internunțul imperial și suita sa au fost găzduiți într-o casă mare, care îi aparținea unei boieroace văduve. Aici au fost întâmpinați de Andreas Gaudi și de Johann Friedrich von der Rennen, veniți din București, de la Agenția consulară. Peste puțin timp, Stürmer a fost salutat de vel comisul trimis de domnitor pentru a-i exprima satisfacția că *încă* (subl. n.) îi mai putea fi de folos. Secretarul de legație von Hammer, cel care a redactat la 8 septembrie 1802 relatarea despre călătoria de la Brașov la București și despre cele întâmplare acolo, avea să remarce *post festum*, că ambiguitatea acestei exprimări le-a devenit limpede diplomaților imperiali în dimineața zilei de 6 septembrie, când au aflat știrea venită în cursul nopții de la Istanbul despre mazilirea domnitorului.

Odată plecat vel comisul, și-au făcut apariția pentru a-și prezenta urările de bun venit consulul rus Luca de Chirico¹⁷ și Francis Summerer, însărcinatul cu afaceri englez.¹⁸

După cina de la Băneasa, pregătită până la urmă de bucătarii domnești, agentul consular Merkelius s-a întors la București pentru a insista la Curtea domnească, din însărcinarea lui Ignaz von Stürmer, ca la intrarea acestuia în capitală să fie respectat același ceremonial ca la primirea ambasadurilor ruși aflați în drum spre Istanbul. Și din acest aspect de protocol, neînsemnat doar

¹⁶ Vezi doc. 5.

¹⁷ Luca de Chirico (Kiriko) (1765–1830), consul al Rusiei de București între 13 martie 1795 și 27 februarie 1817, cu o întrerupere între 1806 și 1812, în timpul războiului ruso-turc. Tatăl său, raguzanul Giorgio de Chirico, fusese consul al Republicii Ragusa la Poartă. Prin mama sa, Luca de Chirico era frate cu Francis (Franz) Summerer, consulul englez la București: mama lui Luca, născută Elisabeth Therese Hübsch von Großthal, fiica unui diplomat al Danemarcei, se căsătorise după moartea lui Giorgio de Chirico cu Martin von Summerer, cu care l-a avut pe Francis (Franz) Summerer.

¹⁸ Francis Summerer, frate după mamă cu consulul rus Luca de Chirico, fusese numit în februarie 1800 de ambasadorul englez la Poartă, Thomas Elgin, ca *gentilhomme d'ambassade* (un fel de însărcinat cu afaceri) la București, pe lângă domnitorul Alexandru Moruzi. Între 1803 și 1807 a fost consulul Angliei la București.

în aparență, poate fi bine sesizată rivalitatea între cele două mari puteri aflate în dispută pentru supremația în spațiul sud-est european.

În dimineața zilei de 6 septembrie și-au făcut apariția, așa cum fusese stabilit, supușii imperiali de vază și persoanele aflate sub protecție imperială, precum și întreg personalul Agenției consulare de la București și cancelistul Leopold Schilling, venit de la Agenția consulară imperială de la Iași. După alocuțiunile de rigoare de o parte și de cealaltă, internunțului Stürmer i-au fost prezentate persoanele de față. Apoi Ali aga, mihmandarul trimis de Poartă pentru a-l însoți pe internunțiu până la Istanbul, i-a făcut o vizită de curtoazie. La puțin după el s-a prezentat beșliaga, comandantul călăreților de pază, trimis de la București de Hasan pașa pentru păstrarea ordinii.

Între timp, cei doi caimacami puși în locul domnitorului mazilit îi dădu-seră agentului consular Merkelius o veste cât se poate de îngrijorătoare. În confuzia generală datorată mazilirii domnitorului ei nu se mai socoteau în stare să asigure în doar câteva ore respectarea integrală a ceremonialului de intrare în București și de primire a internunțului la Curtea domnească. Ce-i drept, cei doi caimacami i-au înmănat lui Merkelius lista participanților desemnați de domnitor cu o zi mai înainte pentru a lua parte la ceremonie¹⁹, dar au adresat în același timp rugămintea ca Stürmer să consimtă la amânarea ceremoniei până a doua zi, rămânând încă la Băneasa. Au întâmpinat însă un refuz hotărât din partea agentului consular.

Până la urmă, Divanul Țării Românești a trimis trăsura domnească, iar întreaga procesiune s-a pus în mișcare.²⁰ Secretarul de legație von Hammer, care a participat la eveniment, a remarcat cu acest prilej, că “ulițele din oraș și ferestrele caselor erau pline cu spectatori”. În dreptul casei în care urma să fie găzduit, internunțiu Stürmer a fost primit cu lovituri trase din zece tunuri la ordinul lui Hasan pașa și de muzica militară turcească. Consulul rus și însărcinatul cu afaceri englez i-au făcut internunțului o nouă vizită de bun-venit. Cei doi caimacami s-au prezentat, la rândul lor, pentru a-i explica lui Stürmer cauzele ceremonialului incomplet de primire și pentru a-i ura bun-venit.

La masa de prânz, care a avut loc la reședința agentului consular Merkelius, au luat parte 30 de persoane. După-amiază, la internunțiu imperial s-a prezentat *divan effendi*²¹ al lui Hasan pașa, cu un mesaj de bun-venit din partea acestuia. La cererea lui Stürmer, răspunsul a fost trimis prin secretarul de legație von Hammer și funcționarul Brunebarbe de la Agenția consulară. Tot aceștia doi au fost trimiși în cursul aceleiași seri la domnitorul mazilit pentru a-i exprima mulțumiri față de curtoazia manifestată, dar și pentru a conveni cu

¹⁹ Vezi doc. 6.

²⁰ Vezi în doc. 7 ordinea de desfășurare a coloanei.

²¹ Secretarul.

privire la ora unei vizite private a lui Stürmer. Hasan pașa, care era așteptat la o discuție cu domnitorul, a lăsat, cu eleganță, la latitudinea acestuia stabilirea vizitei de a doua zi a internunțiului.

La 7 septembrie, de dimineață, când Stürmer a fost întrebat dacă își dorea o vizită cu toată solemnitatea sau nu, internunțiul a ales varianta din urmă, ținând seama de statutul nou al gazdei sale. Cu toate acestea, la Curtea domnească fuseseră postate gărzi, ca la paradă, iar domnitorul l-a întâmpinat pe Stürmer, însoțit doar de translatorul Fleischackl, cu toată prietenia. Atât la domnitor cât și la Hasan pașa, care a fost vizitat mai apoi, internunțiul imperial a avut discuții confidentiale.

În ziua de 8 septembrie, de dimineață, Stürmer și suita lui, însoțit de Merkelius și de personalul Agenției consulare, au asistat la biserica Bărăției la slujba solemnă dedicată Nașterii Maicii Domnului, celebrată de episcopul romano-catolic Paolo Dovanlia.²² După serviciul religios, ierarhul l-a rugat pe internunțiu ca atât el cât și întreaga comunitate catolică din București să fie luați sub protecție imperială. Agentul consular Merkelius a fost rugat să aibă în vedere această problemă.

La amiaza aceleiași zile de 8 septembrie, domnitorul mazilit i-a făcut internunțiului imperial o vizită de răspuns. A venit însoțit de o mulțime de slujbași ai Curții domnești și de gărzile personale, fiind întâmpinat de Stürmer deosebit de prevenitor. După o nouă discuție confidențială, domnitorul s-a retras, nu înainte de a le dăruia 200 de plăci servitorilor internunțiului. Între timp secretarul de legație von Hammer îi făcuse în ziua precedentă o vizită de răspuns consulului rus Luca de Chirico, iar a doua zi însărcinatului englez cu afaceri, Francis Summerer.

Nu știm cum s-a desfășurat în continuare șederea internunțiului imperial la București. Știm însă cu certitudine că a părăsit capitala Țării Românești abia la 13 septembrie 1802, de astă dată având parte de tot ceremonialul, așa cum își dorise la sosire.²³

Încă la sfârșitul zilei atât de pline de 8 septembrie, Stürmer a ținut să-i raporteze ministrului imperial de externe, contele Wenzel von Colloredo, despre șederea sa de până atunci și despre primirea de care avusese parte la București.²⁴ Diplomatul imperial a ținut să evidențieze înainte de toate atenția pe care o acordase respectării unui ceremonial de primire identic cu cel al

²² Paolo Dovanlia (1734, Plovdiv – 1804, București), călugăr din Ordinul franciscan, devenit episcop catolic de Nicopole (1774–1804), cu reședința la București.

²³ Vezi doc. 6.

²⁴ Vezi doc. 8.

ambasadorilor ruși Kociubei²⁵ și Tomara²⁶, aflați în drum spre Istanbul. De asemenea, Stürmer a considerat necesar să-i amintească ministrului imperial de externe atitudinea extrem de amicală a domnitorului mazilit Alexandru Suțu, mizând pe semne pe o posibilă revenire a acestuia în scaunul Țării Românești, profitabilă pentru interesele Imperiului habsburgic. Internunțul i-a mai raportat contelui Colloredo că, ținând seama de sugestiile bine motivate ale mihmandarului Ali aga, a ales să călătorească până la Istanbul pe cale terestră, pe la Ruscuc și Adrianopol. Stürmer și suita sa au ajuns în capitala Imperiului otoman în ultimele zile ale lunii septembrie 1802. Până la urmă, desemnarea lui Stürmer ca internunțiu imperial la Poartă s-a dovedit că fusese o decizie cât se poate de inspirată. El a servit deosebit de eficient în postul diplomatic de la Istanbul vreme de 15 ani și jumătate (până la 18 martie 1818), într-o perioadă deosebit de agitată pentru Imperiul otoman atât pe plan extern cât și intern.

---

²⁵ Viktor Pavlovici Kociubei, ambasador al Rusiei la Poartă între 1793 și 1798.

²⁶ Vasili Stepanovici Tomara, ambasador al Rusiei la Poartă între 1798 și 1802.

1. 1802 mai 17, Pera. Bartolomeo de Testa, girant al Internunțiatunii imperiale la Poartă, către Michael Merkelius, agentul consular imperial de la București: îl informează că de la Istanbul a plecat Ali aga care, în calitate de mihmandar, îl va însoți pe Ignaz von Stürmer, nou-numitul internunțiu, în călătoria de la București până în capitala Imperiului otoman; îl anunță că Poarta și capuchehaia Țării Românești l-au asigurat că la București s-au dat instrucțiunile necesare cu privire la primirea noului internunțiu; roagă ca toate aceste informații să-i fie aduse la cunoștință lui von Stürmer.

Biblioteca Academiei Române București, *Documente Istorice*, pachetul MDCCCLXVIII, nr. 100; original.

Mit den für die Reise des k. k. Internuntius von der Hohen Pforte bestimmten und heute über Varna nach Silistria samt denen 2 beygesellten Tschiaussen abgesendeten Mihmandar Aly Aga, der nemliche so letzthin den königlich spanischen Gesandten hieher begleitete, sende ich auch den Uiberbringer dieses, Mateo Amuri, und empfehle denselben der Güte und gefälligen Hilfsleistung zu seiner allfälligen Weiterreise bis an die k. k. Gränze.

Da ich übrigens von Seite der Hohen Pforte und des fürstlichen Kapikiaja versichert worden, daß der Herr Fürst schon im voraus die nöthigen Weisungen für den Empfang an der Einbruchsstation und der Reise überhaupt des k. k. Ministers erhalten habe, so zweifle ich nicht daß alle diesfälligen nöthigen Anstalten bereits schon concertirt und getroffen sind und daß Euer Hochedelgebohrn von selben den k. k. Internuntius zu verständigen nicht unterlassen haben werden.

Pera bey Konstantinopel, den 17ten May 1802

Bartholomaeus de Testa

An Herrn Merkelius *pe verso*, de mâna lui Merkelius: Praesentirt den 29ten May 1802 und beantwortet den 4ten Juny d°.

Traducere

Cu Ali aga, mihmandarul²⁷ desemnat de Înalta Poartă împreună cu doi ceauși, care au plecat astăzi prin Varna spre Silistra, același mihmandar care l-a însoțit până aici [la Istanbul] pe ambasadorul regal al Spaniei, îl trimit și pe Mateo Amuri, purtătorul acestui mesaj, recomandându-l bunăvoinței și binevoitorului sprijin al Domniei Voastre pentru călătoria sa până la frontiera imperial-regală.

Deoarece am primit asigurări din partea Înaltei Porți și a capuchehaiei domnești, că domnitorul²⁸ a primit deja în avans instrucțiunile necesare refe-

²⁷ Funcționar superior din corpul ceaușilor trimis ca însoțitor pentru înalți oaspeți străini.

²⁸ Alexandru Suțu, caimacam al Țării Românești după mazilirea domnitorului Mihai Suțu.

ritoare la întâmpinarea la locul de intrare [în Țara Românească] a ministrului imperial-regal și, în general, la călătoria acestuia, nu mă îndoiesc că toate pregătirile necesare în acest scop au fost deja convenite și s-au dat dispozițiile necesare, iar Domnia Voastră mult stimată nu va întârzia să-l anunțe despre aceasta pe internunțiul imperial-regal.

Pera lângă Constantinopol, la 17 mai 1802

*Bartolomeo de Testa*²⁹

Domnului Merkelius

pe verso, de mâna lui Merkelius: Prezentată la 29 mai 1802; s-a răspuns la 4 iunie același an.

2. 1802 iunie 23, București. Alexandru Suțu, domnitorul Țării Românești, către Ignaz von Stürmer, internunțiul imperial numit la Poartă: îl anunță că îl va trimite la Brașov pe căminarul Gheorghe Rasti pentru a-l întâmpina și îi exprimă bucuria de a-l întâlni personal la București.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Staatskanzlei Türkei II, Karton 130: *Turcica – Geschäftsträger 1802*, f. 36; copie.

Copie d'une lettre du Prince de Valachie, Alexandre de Soutzo, à M. l'Inter-nonce I. R., en date Bucarest, le 23 Juillet 1802

Excellence,

Ayant reçu avec une vraie satisfaction l'avis que Votre Excellence s'approche de mes États, je n'ai pas manqué d'expédier à Votre rencontre le Sr. George Rasti, mon Kaminari, pour Vous faire mes complimens affectueux et Vous servir de Mihmandar dans la traversée.

Je lui ai donné des ordres pour procurer à Votre Excellence et à Votre suite toutes les commodités possibles.

Je me flatte donc, Monsieur, d'avoir bientôt le double avantage de Vous voir et de faire personnellement Votre connaissance, comme aussi de Vous assurer de vive voix de mes sentimens d'estime et de la considération distinguée avec laquelle j'ai l'honneur d'être etc.

Traducere

Excelență,

Primind cu adevărată satisfacție știrea că Excelența Voastră se apropie de statele mele, n-am întârziat să-l trimit în întâmpinarea Domniei Voastre pe

²⁹ Girant al postului de internunțiu la Poartă după moartea internunțiului, baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal (23 februarie 1802), până la sosirea noului internunțiu, Ignaz von Stürmer (septembrie 1802).

domnul Gheorghe Rasti, căminarul meu, ca mihmandar la trecerea [prin Țara Românească].

I-am poruncit să-i facă rost Excelenței Voastre și suitei Domniei Voastre de toate înlesnirile cu putință.

Domnul meu, sunt încântat, așadar de faptul că voi avea în curând plăcerea dublă de a Vă vedea și de a Vă cunoaște personal, precum și de a Vă asigura prin viu grai de sentimentele mele de stimă și de distinsă considerație cu care am onoarea să fiu etc.

3. 1802 august 6, Viena. Ignaz von Stürmer, internunțiu imperial desemnat la Poartă, către Michael Merkelius, agentul consular imperial din Țara Românească: îl anunță că la 12 august va porni de la Viena spre Transilvania, trecând prin Timișoara și Sibiu, cu un convoi format din 9 trăsură și 25 de persoane; îl roagă să ia măsuri ca atât în Transilvania cât mai cu seamă în Țara Românească să-i fie asigurați caii de tracțiune, alimentele și cazarea necesare.

Biblioteca Academiei Române București, *Documente Istorice*, pachetul MDCCCLXVIII, nr. 25; original autograf al lui Stürmer.

Wien, den 6ten August 1802

Hochedelgeborner, hochgeehrtester Herr,

Gleichwie ich nicht zweifle, daß bey dermalen gekränkten Umständen und wieder allmählig hergestellten Ruhe und Ordnung in der Wallachey Euer Hochedelgeborn bereits nach ihren Agentieposten zurückgekehret seyn werden, so gedenke auch ich den 12ten dieses mit Gottes Hilfe meine Reise über Siebenbürgen unfehlbar anzutretten und Denenselben etwa bis Ende des laufenden Monats meinen Besuch in Bukarest abzustatten.

Indessen freuet es mich, daß mir die Verlängerung meines Aufenthalts allhie noch Gelegenheit beschaffet hat Euer Hochedelgeborn und ihrem Personale, selbst mit Einbegriff derer so wie von der Rennen und Logofet, [welche] nicht *in statu* sind, etwas Gefälliges erweisen und zu einer kleinen Aushilfe für ihre dermaligen außerordentlichen Ausgaben verhelfen zu können.

Auch für Herr von Brunebarbe wird, hoffe ich, die Zeit nicht ferne seyn, wo ich selben vielleicht nach seinen Verlangen zu konsoliren im Stande seyn werde.

Ueber meine aus beyläufig 9 Wägen und 25 Personen bestehende Caravane behalte ich mir bevor Euer Hochedelgeborn von Temeswar oder Hermannstadt aus das Umständlichere nachzutragen, und wird es genug seyn mittlerweile überhaupt zu bemerken, daß ich ungefähr 50 Pferde auf jedweder Station

und einen wallachischen *chihrandar*³⁰, der auf jenseitigem Gebiete für die Herbeyschaffung der nöthigen Bespannung und Lebensmittel sowohl als für die erforderlichen Unterkunften zu sorgen haben wird, gewärtige und mich hierinnen auf Dero bekannte Vorsicht, Dienstwilligkeit und Thätigkeit verlasse.

Ich verharre übrigens mit vollkommener Hochachtung, Eurer Hochedelgeborn gehorsamster Diener,

Stürmer m. p.

Traducere

Viena, la 6 august 1802

Prea nobil născut, mult prea onorate domn,

După cum nu mă îndoiesc că, în împrejurările tulburi de acum și în condițiile liniștei și ordinii restabilite treptat în Țara Românească, Domnia Voastră prea onorată v-ați întors deja la postul de la Agenția consulară³¹, tot așa am de gând și eu ca, în ziua de 12 ale acestei luni, să încep negreșit, cu ajutorul lui Dumnezeu, călătoria mea spre Transilvania, astfel că, poate până la finele lunii curente, să-i fac Domniei Voastre o vizită la București.

Până atunci sunt bucuros că prelungirea șederii mele aici îmi mai dă posibilitatea să-i fac un serviciu Domniei Voastre prea onorate și personalului Dumneavoastră, inclusiv acelor care, ca [Johann Friedrich] von der Rennen³² și Logofătu³³ nu se află *in statu*, și să vă ajut la cheltuielile de acum extraordinar de mari ale Dumneavoastră.

Sper ca nici pentru domnul Brunebarbe nu va fi departe vremea când îi voi putea oferi, poate, o consolare, așa cum își dorește.

Despre convoiul meu format din 9 trăsuri și 25 de persoane, o voi informa pe Domnia Voastră onorată mai pe larg de la Timișoara sau Sibiu. Până atunci este suficient să vă aduc la cunoștință că, la fiecare oprire, voi avea nevoie de circa 50 de cai. Pe teritoriul de dincolo [de graniță] îmi va trebui un ciohodar român, care să ne procure atât caii și alimentele necesare cât și să se îngrijească de cazare. Mă întemeiez cu totul în toate acestea pe cunoscuta prevedere, servibilitate și eficiență a Domniei Voastre.

³⁰ Astfel în text.

³¹ În primăvara anului 1802, sub amenințarea unui atac iminent al trupelor lui Pazvanoğlu asupra Bucureștiului, capitala Țării Românești a fost părăsită atât de domnitorul Mihai Suțu și de membrii Divanului domnesc cât și de personalul Agenției consulare imperiale, care s-au refugiat la Brașov.

³² Funcționar al Agenției consulare imperiale de la București.

³³ Angajat român al Agenției consulare imperiale de la București.

În rest, rămân cu cea mai deplină considerațiune al Domniei Voastre onorate prea supus servitor,

Stürmer m. p.

4. 1802 septembrie 4, Cornești. Michael Merkelius, agentul consular imperial din Țara Românească, către Andreas Gaudi, secretarul Agenției: îi dă instrucțiuni cu privire la cina pe care o va lua la Băneasa, la 5 septembrie, internunțiuul Ignaz von Stürmer și prânzul de a doua zi de la Agenția consulară; îi cere să verifice dacă au fost luate măsurile legate de procesiunea de intrare în București a internunțiuului imperial și să-l informeze de urgență.

Biblioteca Academiei Române București, *Documente Istorice*, pachetul MDCCCXCVI, nr. 140; original de mâna lui Merkelius; pecete de închidere în ceară roșie.

Löbliche k. k. Hof-Agentie!

Mit der Hilfe Gottes sind wir, ohne ein Unglück gehabt zu haben, unbeschädigt in Kornest angekommen und hoffen morgen Abends in Banassa, ohne jedoch mit Geräusch, anzukommen. Nur bitte ich, daß mein Koch Joseph für 20 Personen daselbst ein Abendessen zubereite, welches aus einer guten Suppe weichgesottenen 2 Kapauner oder guten Hennen, Eingemachten, einer Mehlspeis und Braten, nebst Obst³⁴ zubereite, wenn der Herr Fürst nicht etwa selbst auf das beyliegende Schreiben an Herrn Groß-Postelnik das Abendessen besorgen läßt, welches aber genau zu erfragen ist.

Die k. k. Unterthanen, ganz ordentlich angezogen, werden sodann übermorgen Früh in Banassa samt der Agentie zum Einzug sich begeben. Morgen Abends werde ich samt Herrn von Brunebarbe bevor in die Stadt kommen.

Den 6ten dieses, auf Mittag, wird die ganze hohe k. k. Mission bey mir speisen. Also bitte ich dieses meiner Frau ganz umständlich wegen diesem sowohl als auch wegen dem Souppé in Banassa gefälligst zu sagen und alles so gut als möglich besorgen zu lassen.

Dem Herrn Fürsten muß alsogleich hievon die Nachricht gegeben werden und auch zugleich die Art des Empfangs und wieviel Gefolge zum Einzug bestimmt ist auf eine freundschaftliche Art verlangt werden, wovon ich durch diesen Expressen morgen in Potschovaliste über alles die gefällige Auskunft erwarte.

Kornest, den 4ten 7ber 1802, Abends um 11 Uhr

Merkelius m. ppr.

pe verso: An eine löbliche k. k. Hof- und Consular-Agentie in dem Fürstenthum Wallachey, in Bukurest. Ex officio. Per Estaffette.

Praesentirt den 5ten September 1802, Vormittag um 10 Uhr.

³⁴ În text: *Opst.*

Traducere

Onorată Agenție imperial-regală!

Cu ajutorul lui Dumnezeu am ajuns teferi, fără să avem vreun necaz, la Cornești și sperăm să ajungem mâine la Băneasa, fără a face însă vâlvă. Am rugămintea ca bucătarul meu Joseph să pregătească acolo o cină pentru 20 de persoane. Aceasta va consta dintr-o supă bună, făcută din doi claponi bine fierți sau din niște găini bune, dintr-o mâncare de legume, din prăjitură și friptură, precum și din fructe. Asta, dacă nu cumva domnitorul se va îngriji, în urma scrisorii anexate adresate de acesta domnului vel postelnic, să asigure masa de seară, lucru care va trebui aflat cu certitudine.

Supușii imperial-regali, îmbrăcați cât mai cuviincios, se vor duce poimâine dimineața la Băneasa împreună cu personalul Agenției pentru a participa la intrarea [internunțiului în București]. Mâine seară voi veni mai înainte în oraș cu domnul von Brunebarbe⁶.

În ziua de 6 [septembrie] întreaga înaltă Misiune imperial-regală va lua masa de prânz la mine. Vă rog, așadar, să binevoiți a-i aduce aceasta la cunoștință soției mele într-un mod cât se poate de amănunțit atât în ceea ce privește acest prânz cât și supeul de la Băneasa, îngrijindu-vă ca totul să fie făcut cât se poate de bine.

Domnitorul trebuie încunostințat imediat de aceasta. De asemenea, i se va cere în mod amical să stabilească rânduiala de primire, precum și numărul oamenilor care să ia parte la procesiune. Aștept mâine, la Pociovaliște, să-mi trimiteți prin acest curier rapid informațiile cuvenite despre totul.

Cornești, la 4 septembrie 1802, seara la ora 11

Merkelius m. ppr.

pe verso: Onoratei Agenții aulice și consulare imperial-regale din Principatul Țării Românești, la București. Din oficiu. Prin curier rapid.

Prezentată la 5 septembrie 1802, înainte de masă la ora 10.

5. 1802 septembrie 5, București. Andreas Gaudi, secretarul Agenției consulare imperiale de la București, către agentul consular Michael Merkelius: îl informează că a intervenit la Curtea domnească în legătură cu ceremonia de intrare în București a internunțiului Stürmer, că a luat măsuri cu privire la organizarea cinei de la Băneasa, precum și a mesei de prânz la reședința agentului consular.

Biblioteca Academiei Române București, *Documente Istorice*, pachetul MDCCCXCVI, nr. 141; concept.

Bukarest, den 5ten September 1802

Euer Hochwohlgeboren gütigen Erlass vom 4ten dieses Monats habe heute um 10 Uhr zu erhalten die Gnade gehabt, womit mich sogleich nach

Hof begeben und die Ankunft S^{er} Excellenz des Herrn Internuntius dem Herrn Postelnik und Spatarn angezeigt, weil eben ein großer Türck bey dem Herrn Fürsten war und solcherwegen den Herrn Fürsten nicht sprechen können. Der Herr Postelnik hat sogleich dem Ilfofer Ispravnik den Befehl gegeben, damit er für das Nachtmahl S. E. die beste Sorge tragen solle. Dem Ispravnik, welcher sogleich nach Baniasa abgeheth, habe den Joseph mitgegeben, weil er keinen Koch [zu] haben vorschützte, und ich glaube daß der Herr Ispravnik Vasile es gut bestellen wird, weil er sich willig bezeigte.

Die k. k. Unterthanen, als Kaufleute und Apotheker, sind bestellet und werden morgen Früh in der Kanzley zusammenkommen.

Das Mittagmahl wird die gnädige Frau auf morgen bestens bestellen und der Joseph Tracteur ist schon avertirt.

Wegen dem Empfang Sr Excellenz hat der Herr Spatar den Auftrag mit dem Herrn Deckeneskul³⁵ alles auf beste zu bestellen und es wird der Kállay bis Baniasa morgen Früh hinausgehen.

Des Stati [Penkovits] sein Haus und das Nebenhaus, wo inzwischen die Planke abgebrochen worden, ist bereit und ich mit Herrn v(on) d(er) R(ennen) werden heute Nachmittag Euer Hochwohlgeboren in Baniasa erwarten.

Die Böller werden wir auch hinausschicken. Pulver habe ich hier 5 Oka ausgeborget.

Traducere

București, la 5 septembrie 1802

Azi dimineață la ora 10 am avut onoarea să primesc binevoitoarea dispoziție a Domniei Voastre prea onorate din ziua de 4 curent. M-am dus imediat la Curtea domnească și am anunțat sosirea Excelenței Sale a domnului internunțiu domnilor postelnic și spătar, deoarece la domnitor se afla tocmai un turc de vază, așa că n-am avut cum să vorbesc cu el. Domnul postelnic i-a poruncit imediat ispravnicului de Ilfov să se ocupe cât se poate de bine de masa de seară a Excelenței Sale. Ispravnicului, care a plecat imediat la Băneasa, i l-am dat pe Joseph³⁶, deoarece a pretins că n-ar avea bucătar. Cred că domnul ispravnic Vasile se va descurca bine, deoarece s-a manifestat foarte serviabil.

Supușii imperial-regali, cum sunt negustorii și farmaciștii, au fost convocați și se vor aduna mâine dimineața la cancelaria Agenției.

Masa de prânz de mâine va fi pregătită cât se poate de bine de onorata doamnă [Merkelius], iar bucătarul Joseph a fost deja pus la curent.

Domnul spătar este însărcinat ca, împreună cu domnul Dăcănescu³⁷, să

³⁵ Lectură nesigură datorată datorată grafiei neglijente (probabil *Vackareskul*).

³⁶ Bucătarul agentului consular Merkelius.

³⁷ Probabil *Văcărescu*.

organizeze cât se poate de bine primirea [internunțului], iar domnul [subofițer] Kállay [din serviciul Agenției] se va duce mâine dimineața la Băneasa.

Casa lui Stati [Pencovici]³⁸ și cea de alături, de la care a fost îndepărtat între timp gardul de scânduri, sunt gata pregătite. Eu, împreună cu domnul [Johann Friedrich] von der Rennen o vom aștepta pe Domnia Voastră onorată la Băneasa, în această după-amiază.

Vom trimite și pușcoacele pentru artificii. M-am împrumutat aici cu 5 ocale de praf de pușcă.

6. [1802 septembrie 5, București]. Listă a alaiului care va lua parte la intrarea solemnă în București a internunțului Stürmer, care i-a fost predată agentului consular Michael Merkelius de caimacamii domnitorului Țării Românești prin intermediul lui Andreas Gaudi, secretarul Agenției.

Biblioteca Academiei Române București, *Documente Istorice*, pachetul MDCCCXCVI, nr. 142; concept. O copie, foarte puțin diferită, la Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Staatskanzlei Türkei II, Karton 130: *Turcica-Geschäftsträger 1802*, f. 44.

Zum Empfang Seiner Excellenz des wirklichen k. k. Herrn Hofrat und als wirklicher an dem Hoflager der Ottomanischen Pforte bestimmten k. k. Herrn Internuntius Edlen von Stürmer auf den 6ten September 1802 nachfolgender Allaj angeordnet worden, welcher aber bey der dermaligen eben erfolgten fürstlichen Abänderung nicht vollständig sondern erst bey dem Abzug aus dieser Hauptstadt des Fürstenthums Wallachey [in] Bukurest den 13. September vorschriftsmäßig für S. E. wie folgt vollzogen worden ist, als:

der Groß-Comis zur Salutirung

der Basch-Beschliaga mit der ganzen türkischen Besatzung

der Orts-Po(l)kovnik (Obrist) mit 50 Mann

der Vel Kapitan de Dorobanz mit 50 Mann

acht Postelnitzej vor dem Waagen

der 2te Pitar mit dem Rechtivan, Wagen und Pferdgeschirrbesorger

der 3te Postelnik mit dem 2ten Comis

der Vattaff de Aprod mit dem Csaus de Aprod

der Vel Pitar (Commissair) mit dem Vel Comis (Stallmeister)

der Ober-Portar mit allen Portarej

der Vel Spatar mit seinen ganzen Zug

2 Salahor von der Pforte

6 Capitains von der Polizey-Direction (Agie)

der Groß-Caminar

der fürstliche Wagen mit 6 Pferde

³⁸ Negustor imperial-regal din București.

10 Csohodars am Waagen
 der Michmandar auf ein fürstliches Pferd
 2 fürstliche Wägen à 6 Pferde für das Gefolge Sr Excellenz

NB: Die 2 fürstliche leere Wägen und die 2 Salahors der Hohen Pforte sind bey der dermahligen Veränderung des Fürstens nicht erschienen.

pe verso: Praesentirt den 5ten September 1802.

Traducere

Pentru primirea Excelenței Sale a consilierului aulic activ imperial-regal și internunțiuului imperial-regal activ desemnat pe lângă Curtea de la Poarta otomană, nobilul von Stürmer, în data de 6 septembrie 1802 a fost rânduit următorul alai. Acesta n-a putut fi însă complet din cauza schimbării domnitorului, iar alaiul va fi constituit pentru Excelența Sa în întregime, după rânduală, abia la 13 septembrie, la plecarea din București, capitala Țării Românești, după cum urmează:

vel comisul [Gheorghe Rasti] pentru prezentarea mesajului de salut
 baș-beșliaga³⁹
 cu întreaga garnizoană turcească
 polcovnicul (colonelul) local cu 50 de oameni
 vel căpitanul de dorobanți cu 50 de oameni
 opt postelniceii în fața trăsurii
 al doilea pitar cu rahtivanul⁴⁰, căruțele și îngrijitorul harnașamentelor
 al treilea postelnic și al doilea comis
 vătaful de aprozi și ceaușul de aprozi
 vel pitarul (comisarul) cu vel comisul (maestrul grajdurilor)
 vel portarul cu toți portării
 vel spătarul cu toată compania sa
 doi salahori de la Poartă
 șase căpitani de la Direcția de Poliție (Agie)
 vel căminarul
 trăsura domnească cu șase cai
 zece ciohodari pe lângă trăsura
 mihmandarul pe un cal al domniei
 2 trăsuri domnești cu câte 6 cai pentru suita Excelenței Sale

N.B.: Cele două trăsuri domnești goale și cei doi salahori de la Înalta Poartă n-au mai venit după ce domnitorul de acum a fost schimbat.

³⁹ Căpitanul de beșlii (oșteni călare folosiți mai ales la misiuni de pază).

⁴⁰ Cămărașul care are grijă de rafturile cailor domnești.

pe verso: Prezentată la 5 septembrie 1802.

7. [1802 septembrie 8, București]. Relatarea consilierului de legație Joseph von Hammer despre călătoria lui Ignaz von Stürmer, internunțul imperial desemnat la Poartă, de la Brașov la București și primirea de care a avut parte în Țara Românească.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Staatskanzlei Türkei II, Karton 130: *Turcica-Geschäftsträger 1802*, f. 39–43 și 46–50; copie.

*Relazion der Reise des k. k. Herrn Internuntius von
Kronstadt nach Bukarest und seinen Empfang allda*

Die Abreise von Kronstadt geschah den 2ten September Nachmittags in Begleitung des von dem Fürsten der Wallachey dem k. k. Internunzius als Mihmandar entgegengeschickten Groß-Caminars oder Oberkämmerlings, des ebenfalls bis dahin entgegen gekommenen k. k. Hofagenten Merkelius und des Agentie-Beamten Brunebarbe, der die Baronne von Herbert von Bukarest bis nach Kronstadt begleitet hatte. Der Mihmandar hatte gleich bey seinem ersten Besuche dem k. k. Herrn Internuntius von der Seite des Fürsten das in Abschrift beyliegende Schreiben übergeben.

Das erste Nachtlager ward in der Kontumaz des *Tömeser Passes* gehalten, wo auch das schwere Gepäck zur Erleichterung der bisher mitgeführten Leiterwägen zum Theil auf vier wallachische sogenannte Mucanwagen umgepackt ward.

Von hier aus ging die Reise am folgenden Morgen über den äusserst beschwerlichen *Predaler Berg*. Das Mittagmahl ward im *Kloster Sinai* eingenommen, und da der eben eingefallene Regen die ohnedies über alle Beschreibung schlechten und gefährlichen Wege noch mehr verschlimmert hatte, so wurde erst spät in der Nacht und nach glücklich überstandenen Gefahren das einschichtige Wirthshaus von *Wlady* erreicht. Der Weg von dem *Kloster Sinai* bis hierher ist nicht nur allein ganz vernachlässiget, sondern auch wegen den tiefen Abgründen längs denen er beständig fortläuft und wider die keine andere Schutzwehr als das ausgefahrene Geleis vorhanden ist, weit gefährlicher als die gefahrvollsten Passagen des Weges von Rothenturmpaß nach Bukarest.

Am 4ten war *Kimpina* die Mittags- und *Kornescht* die Abendstation. In beyden Orten waren geräumige Bojarenhäuser zum Empfange der kaiserlichen Gesandtschaft vorbereitet.

Am fünften, Vormittags, traf den Kinderwagen das Unglück, daß er mitten auf sonst ebenem Wege, durch die Unvorsichtigkeit der Fuhrleute, denen die zu schwachen Stränge abgerissen waren, umwarf, wobey die beiden Kindeswärterinnen durch Gläserscherben stark zerschnitten wurden. Zu

Mittag ward im Bojarenhause zu *Putschowaliste* abgestiegen und Abends, mit Sonnenuntergang, langte man in dem eine Stunde ausser Bukarest gelegenen *Baniassa* an, wo das größte einer Bojarenwittwe gehörige Haus zum Empfange des k. k. Herrn Internuntius bereit stand.

Die Agentie-Beamten Gaudy und Vanderenen waren allbereits gegenwärtig, und wenige Minuten nach der Ankunft erschien der vom Fürsten abgesandte Groß-Comis oder Oberstallmeister, der den k.k. Herrn Gesandten im Namen des Fürsten mit einer Anrede bewillkommete, worin er sich der Wendung bediente, daß es den Fürsten freue, daß die Ankunft des k. k. Herrn Internuntius in einen Zeitpunkt gefallen sey, wo es in seinen Kräften stehe etwas zur Bequemlichkeit desselben beyzutragen. Dieser zweydeutige Ausdruck ward am folgenden Morgen durch die von Konstantinopel in der Nacht eingetroffene Nachricht der Absetzung des Fürsten klar.

Nachdem der Groß-Comis nach der Stadt zurückgefahren war, erschienen der k. russische Consul Chiriko und der von Seiten des englischen Botschafters in Konstantinopel zur Besorgung der Kuriere und Geldbeförderung angestellte *gentilhomme d'ambassade* Summerer, um ihre Bewillkommungscomplimente abzustatten. Das Abendessen ward von fürstlichen Köchen zubereitet.

Der k. k. Hofagent ging nach dem Abendessen nach Bukarest ab mit dem Auftrage des k. k. Herrn Internuntius, auf dasselbe Zeremonial zu bestehen, das sonst in ähnlicher Gelegenheit bey dem Empfange russischer Gesandten beobachtet worden.

Am 6ten Früh, um zehn Uhr, als der von dem k. k. Herrn Internuntius Tages vorher zu seinem Einzuge in Bukarest bestimmten Stunde, kamen die vornehmsten der kaiserlichen Unterthanen und Schutzverwandten geritten, angeführt von dem kaiserlichen Hofagenten in Begleitung des Agentie-Personals und des von Jassy angekommenen Agentie-Kanzellisten Schilling. Sie brachten die Nachricht, daß der Fürst in der Nacht die Nachricht seiner Absetzung erhalten habe, und daß dadurch die Entgegenschickung des versprochenen fürstlichen Wagens, der nun von den Landesständen geschickt werden mußte, verspätet worden wäre. Der k. k. Hofagent stellte hierauf dem Herr k. k. Internuntius das Personale der Agentie und die k. Unterthanen mit einer passenden Anrede vor, die der Herr Internuntius beantwortete. Die Beamten der k. k. Agentie führten hierauf ihre Frauen der Frau Gesandtin auf. Unterdessen kam der von Seiten der Pforte zur Begleitung des k. k. Herrn Internuntius bestimmte Mihmandar Ali Aga mit zwey Tschauschen und drey Bostandschis, und bald nach ihm der von Hassan Aga Pascha zur Erhaltung der Ruhe in Bukarest befehligte Beschliaga, um den k. k. Herrn Internuntius ihren Besuch abzustatten.

Die nach der Absetzung des Fürsten erwählten zwey Kaimakamen hatten des Morgens frühe sich gegen den k. k. Hofagenten Merkelius geäußert, daß bey

der durch die Veränderung des Fürsten entstehenden allgemeinen Verwirrung sie unmöglich in ein Paar Stunden alle zum Empfang des k. k. Herrn Internuntius getroffenen Anstalten ins Werk setzen könnten. Sie zeigten demselben die Liste der Tags vorher von dem Fürsten zum Empfange ernannten Personen und baten, der k. k. Herr Internuntius möchte seinen Einzug bis auf den folgenden Tag verschieben und noch einen Tag in *Baniassa* warten, damit alles mit der gehörigen Feierlichkeit vor sich gehen möge. Der k. k. Hofagent lehnte diesen Vorschlag sogleich ab, indem er sagte, daß es dem k. k. Herrn Internuntius daran gelegen sey, sobald als möglich in die Stadt zu kommen. Das Verzeichnis der von den zwey Kaimakamen übergebenen Liste folgt hier in Abschrift.

Am Mittag kam der von den Landesständen herausgesandte fürstliche Wagen an und der Zug begann sogleich in folgender Ordnung: der Beschliaga mit fünfzig oder sechzig seiner Leute zu Pferd, die während des Zuges in militärischen Übungen nach ihrer Weise, das ist mit Pistolenschießen und Dschiridwerfen, sich unterhielten. Dann folgten die kaiserlichen Unterthanen und Schutzverwandten theils zu Fuß und theils zu Pferde, die kaiserlichen Agentenbeamten Gaudy, Brunebarbe, Vanderenen und Schilling und der k. Hofagent Merkelius in Uniform mit ihrer Dienerschaft zu Pferde, der Mihmandar des Fürsten mit dem von den Landesständen abgeordneten Groß-Comis oder Oberstallmeister nebeneinander und der Mihmandar der Pforte, allein reitend, mit ihrem Gefolge. In dem mit sechs Pferden bespannten und von zwölf weißgekleideten Tschochodaren zu Fuß begleiteten Galawagen saßen der k. k. Herr Internuntius mit der Frau Gesandtin und ihnen gegenüber der Legationssekretair v. Hammer. Im zweyten Wagen fuhren die k. k. Gesandtschaftsbeamten von Steindl, Fleischhackl und Baron von Ottenfels, in den übrigen die Kinder und das übrige Gefolge des k. k. Herrn Internuntius. Den Beschluß machten die Wägen der Frau Gesandtin vorgestellten Frauen.

Der Zug ging sehr langsam und dauerte fast zwey Stunden lang. Die Gassen der Stadt und die Fenster der Häuser waren mit Zuschauern angefüllt. Nahe bey dem Absteigquartier wurden auf Befehl des Hassan Aga Pascha 10 Kanonen abgefeuert, und vor dem Thore des für den k. k. Herrn Internuntius bereiteten Hauses stand türkische Feldmusik, die denselben mit Pfeifen- und Trommelgetön empfing.

Der russische Konsul, der englische *gentilhome d'ambassade*, der vorige und Tages vorher zum Empfange des k. k. Herrn Internuntius befehligte Groß-Comis statteten ihre Bewillkommungsbesuche ab. Die zwey Kaimakams oder Stellvertreter des Fürsten kamen ebenfalls, um die schon dem k. k. Hofagenten Merkelius vorgetragene Entschuldigung in Betreff des unvollkommenen Empfangszeremonials zu wiederholen und den k. k. Internuntius zu bewillkommen.

Das Mittagmahl von 30 Personen ward bey dem k. k. Hofagenten eingenommen und die erste Gesundheit von demselben unter Losschießung von Pöllern und Musik auf das Wohlseyn Seiner Majestät unsers gnädigsten Kaisers und Herrn ausgebracht.

Nachmittags kam der Divan-Effendi des Pascha dem k. k. Herrn Internuntius im Namens desselben ein Bewillkommungscompliment abzustatten. Der k. k. Herr Internuntius ließ dasselbe durch die Herrn v. Hammer und Brunebarbe erwiedern und schickte dieselben Abends zum Fürsten, um demselben für die bisher empfangenen Höflichkeiten zu danken und sich sogleich um die Stunde anzufragen, wann es dem Fürsten gelegen wäre seinen persönlichen Besuch anzunehmen. Der Fürst behielt es sich vor am folgenden Morgen die Stunde zu bestimmen, weil er einen Besuch vom Pascha abwartete und der Pascha ließ dem Herrn Internuntius die Bestimmung der Stunde des Besuches bey ihm selbst über.

Am siebenten Früh ließ der Fürst sich noch einmal beym k. k. Herrn Internuntius anfragen, ob er den Besuch mit aller Feierlichkeit abzustatten gedächte oder nicht. Der k. k. Herr Internuntius wählte, aus der Rücksicht daß der Fürst schon als ein Reisender und Fremder in der Wallachey zu betrachten wäre, das Letztere, aber dennoch waren im Hofe des Fürsten die Wachen in Parade gestellt. Der Fürst kam ihm in der Hälfte des Vorsaals aus einer Seitenthür entgegen und begleitete ihn bis in die Mitte des Saales. Sowohl beym Fürsten als beym Pascha, zu denen als zu einem bloß vertraulichen Besuch der k. k. Herr Internuntius nur den k. Dollmetsch Fleischhackl mitgenommen hatte, ward er mit den gewöhnlichen Erfrischungen und Zeremonien nach orientalischer Sitte bewirtheet.

Am achten, als am Feste von Mariae Geburt, Früh um zehn Uhr, verfügte sich der k. k. Herr Internuntius mit seinem ganzen Gefolge in die katholische Kirche, wo eine heilige Messe zur Danksagung für die glücklich überstandene Beschwerden der bisherigen Reise abgesungen ward. Beim Herausgehen bewillkommnete der hier residierende Bischof von Nicopolis den Herrn Gesandten mit einer Anrede in der er die katholische Gemeinde, die Kirche und sich selbst dem allerhöchsten Schutze Seiner k. k. Majestät unterthänigst empfahl. Der k. k. [Internuntius] empfahl ihn öffentlich dem Schutze des k. k. Hofagenten und setzte hinzu, daß auch er seinerseits alles thun werde was der höchsten Willensmeinung Seiner Majestät gemäß zur Erhaltung und Ausbreitung der katholischen Religion in den ottomannischen Staaten dienlich seyn könne.

Um zwölf Uhr stattete der Fürst seinen Gegenbesuch ab. Er kam mit einem zahlreichen Gefolge von Hofämtern und Leibwachen. Der k. k. Hofagent empfing denselben beym Schlage des Wagens, das k. k. Gesandtschafts- und Agentiepersonale auf der Stiege, der k. k. Herr Internuntius oberst auf der

Treppe, am Eingange in den Saal, und die Frau Gesandtin an der Thüre des Empfangzimmers. Die Herumgebung des Kaffee und Rauchwerkes ward theils von seinen, theils von des Herrn Internuntius Leuten besorget. Nach den gewöhnlichen Freundschaftsbezeugungen zog sich das Gefolge des Fürsten und Herrn Gesandten in den Saal zurück, wo sie sich bis zu Ende des Gespräches gegenseitig unterhielten. Nach geendetem Besuche, wobey der Fürst im Fortgehen nach orientalischer Sitte 200 Piaster unter die Dienerschaft des Herrn Internuntius vertheilen ließ, begab sich der Legationssekretair v. Hammer zum sich so nennenden *gentilhomme d'ambassade* Summerer, um demselben im Namen des Gesandten ein Gegencompliment zu machen. Er selbst hatte Tages vorher dem russischen Konsul den Gegenbesuch in eigener Person abgestattet.

Traducere

Relatare a călătoriei domnului internunțiu imperial-regal de la Brașov la București și primirea sa acolo

Plecarea de la Brașov a avut loc în după-amiaza zilei de 2 septembrie. Eram însoțiti de [Gheorghe Rasti], vel căminar sau prim cămărar al domnitorului Țării Românești⁴¹, care ne fusese trimis în întâmpinare ca mihmandar, de asemenea de agentul aulic imperial-regal Merkelius și de Brunebarbe, funcționarul Agenției [consulare imperiale de la București], care o însoțise pe baroneasa von Herbert de la București la Brașov.⁴² Mihmandarul i-a înmănat domnului internunțiu imperial-regal încă în timpul primei sale vizite mesajul – anexat în copie⁴³ – trimis de domnitor.

Prima dată am înnoptat la Carantina din trecătoarea Timiș. Pentru a mai ușura căruțele folosite până acum, am transferat o parte din bagajele mai grele în patru așa-numite căruțe mocănești.

În dimineața următoare călătoria a continuat peste muntele extrem de dificil de la Predeal. Masa de prânz am luat-o la mănăstirea Sinaia. Deoarece între timp începuse să plouă, drumul oricum rău și periculos, de nedescris, s-a stricat și mai mult, așa că după ce am trecut cu bine de tot felul de pericole, am ajuns abia noaptea târziu la cărciuma din Vlădeni, o casă cu un singur cat. Drumul de la mănăstirea Sinaia până aici nu numai că este complet neîngrijit, ci cu mult mai primejdios decât porțiunile cele mai periculoase ale drumului de

⁴¹ Alexandru Suțu, caimacam al Țării Românești și concomitent domn al Moldovei, care îi ținea locul fostul domn Mihai Suțu.

⁴² După moartea internunțului imperial regal la Poartă, baronul Peter Philipp Herbert von Rathkeal (23 februarie 1802, la Istanbul), soția sa, baroneasa Maria Anna von Collenbach, a părăsit capitala Imperiului otoman în luna mai 1802.

⁴³ Vezi doc. 2.

la trecătoarea Turnu Roșu la București, aceasta deoarece în lungul prăpăstiilor adânci pe care le străbate neîncetat nu există altă posibilitate de a te proteja în afară de fâgașul gata desfundat.

În ziua de 4 [septembrie] popasul de prânz s-a făcut la Câmpina, iar cel de noapte la Cornești. În ambele localități au fost pregătite case boierești spațioase pentru adăpostirea Legației imperiale.

În ziua de 5 [septembrie], înainte de masă, s-a întâmplat o nenorocire cu căruța în care se aflau copiii. La mijlocul drumului, de altfel cu totul neted, din cauza imprudenței vizitivilor s-au rupt ștreangurile prea slabe [de la hamuri], iar căruța s-a răsturnat. Cele două îngrijitoare ale copiilor s-au tăiat rău de tot în cioburile de sticlă. La amiază am făcut un popas la casa boierească de la Pociovaliște. Seara, la apusul soarelui, am ajuns la Băneasa, localitate aflată cam la o oră depărtare de București. Pentru primirea domnului internunțiu imperial-regal fusese pregătită casa cea mai mare, care îi aparținea unei boieroaice văduve.

Aici se aflau deja prezenți [Andreas] Gaudi⁴⁴ și [Johann Friedrich] von der Rennen, funcționari ai Agenției consulare. La câteva minute după sosirea noastră și-a făcut apariție marele comis, adică maestrul șef al grajdurilor domnești, care fusese trimis de domnitor. Într-o alocațiune, acesta i-a urat, în numele domnitorului, bun-venit domnului ambasador imperial-regal. S-a folosit de această ocazie pentru a arăta, că domnitorul era bucuros că venirea domnului internunțiu imperial-regal avea loc într-un moment în care îi stătea în putere să contribuie cu ceva la confortul acestuia. Această ambiguitate în exprimare ne-a devenit limpede în dimineața următoare datorită știrii venite în cursul nopții de la Constantinopol cu privire la mazilirea domnitorului.

După ce vel comisul a plecat înapoi în oraș, și-au făcut apariție consulul imperial rus [Luca de] Chirico și [Francis] Summerer, *gentilhomme d'ambassade*, angajat la București de ambasadorul englez la Constantinopol [Thomas Elgin] pentru a se ocupa de curieri și de transportarea banilor. Aceștia doi și-au prezentat urările lor de bun-venit. Cina a fost pregătită de bucătarii domnești.

După cină, domnul agent aulic imperial-regal [Michael Merkelius] a plecat la București pentru a insista, din însărcinarea domnului internunțiu imperial-regal, ca la primirea acestuia să fie respectat același ceremonial, folosit în mod obișnuit și la primirea ambasadorilor ruși.

La 6 [septembrie], dimineața la ora zece, oră stabilită de domnul internunțiu imperial-regal cu o zi mai înainte pentru intrarea sa [solemnă] în București, au venit călare cei mai de vază supuși imperiali și persoanele aflate sub protecția imperială, în frunte cu agentul aulic imperial însoțit de personalul Agenției

⁴⁴ Secretarul Agenției consulare imperiale de la București.

consulare și de cancelistul [Leopold] Schilling, venit de la Iași, de la Agenția consulară de acolo. Aceștia au adus știrea, că domnitorul primise în cursul nopții vestea mazilirii sale, iar din această cauză trimiterea trăsorii domnești promise, pe care stările țării⁴⁵ erau acum nevoite să o trimită, va ajunge cu întârziere. Apoi domnul agent aulic imperial-regal i-a prezentat domnului internunțiu imperial-regal într-o alocuțiune, potrivită cu momentul, personalul Agenției consulare și pe supușii imperiali. Domnul internunțiu a răspuns acestei alocuțiuni. După aceea funcționarii Agenției imperial-regale i-au prezentat soțiile lor doamnei ambasador.

Între timp și-a făcut apariția pentru o vizită de curtoazie la domnul internunțiu imperial-regal Ali aga, mihmandarul trimis de Poartă pentru a-l însoți pe domnul internunțiu imperial-regal, fiind însoțit de doi ceauși și trei bostangii.⁴⁶ La puțin timp după aceea a venit și beșliaga⁴⁷, trimis la București de pașa Hasan aga pentru a păstra liniștea.

Cei doi caimacami aleși după mazilirea domnitorului îi declaraseră domnului agent aulic imperial-regal Merkelius dis-de-dimineată, că în confuzia generală provocată de schimbarea domnitorului le era cu neputință să pună în aplicare în câteva ore toate măsurile legate de primirea domnului internunțiu imperial-regal. Ei i-au arătat [domnului Merkelius] lista persoanelor pe care domnitorul le desemnase cu o zi mai înainte pentru a lua parte la primire și s-au rugat, ca domnul internunțiu imperial-regal să-și amâne intrarea [în București] până a doua zi, zăbovind încă o zi la Băneasa, ca totul să se poată desfășura cu solemnitatea cuvenită. Domnul agent aulic imperial-regal a respins pe loc această propunere, afirmând că domnul internunțiu imperial-regal vrea să ajungă în oraș cât mai curând cu putință. Anexat urmează lista predată de cei doi caimacami cu cei desemnați [să ia parte la intrarea festivă].

La amiază a venit trăsura domnească trimisă de stările țării, iar procesiunea s-a pus în mișcare în ordinea următoare: beșliaga cu 50 sau 60 din oame-nii săi călare, care se distrau în timpul deplasării cu exerciții militare după obiceiul lor, adică trăgeau cu pistoalele și aruncau cu lănciile fără vârf⁴⁸, apoi supușii imperiali și persoanele aflate sub protecție imperială, în parte pe jos, în parte călare, apoi, călare, în uniformele lor și însoțiți de servitori, funcționarii Agenției consulare Gaudi, Brunebarbe, von der Rennen, Schilling și agentul aulic imperial Merkelius, apoi mihmandarul domnitorului alături de vel comis sau maestrul șef al grajdurilor domnești trimis de stările țării²⁸ și mihmandarul

⁴⁵ A se înțelege Divanul domnesc.

⁴⁶ Tc. *bostanci*, militar din garda personală a sultanului.

⁴⁷ Căpitanul de beșlii (soldați din cavaleria ușoară, însărcinați mai ales cu misiuni de pază și gardă).

⁴⁸ Tc. *cirit*, lance de aruncat fără vârf, folosită la întreceri similare turnirurilor.

Porții, aceștia din urmă călărind singuri cu suita lor. În trăsura de gală, la care erau înhâmați șase cai, fiind însoțită de 12 cihodari⁴⁹ pe jos, îmbrăcați în alb, se aflau domnul internunțiu imperial-regal și doamna ambasador, iar față în față cu ei secretarul de legație von Hammer. Într-o a doua trăsură se aflau funcționarii Ambasadei imperial-regale: [Ignaz] von Steindl, [Franz] Fleischhackl și baronul von Ottenfels, iar în celelalte trăsuri copiii și restul suitei domnului internunțiu imperial-regal. Cel mai la urmă veneau trăsurile doamnelor care îi fuseseră prezentate doamnei ambasador.

Procesiunea avansa foarte încet. Totul a ținut aproape două ore. Ulițele din oraș și ferestrele caselor erau pline cu spectatori. Când s-a ajuns în apropierea locului unde urma să fim găzduiți, din ordinul pașei Hasan aga s-a tras din zece tunuri. În fața porții casei pregătite pentru domnul internunțiu imperial-regal se afla muzica militară turcească. Aceasta l-a întâmpinat în sunet de caval și tobe.

Consulul rus, *gentilhomme d'ambassade* englez și vel comisul trimis alaltăieri și ieri să-l întâmpine pe domnul internunțiu imperial-regal i-au făcut vizite de bun-venit. De asemenea, au venit cei doi caimacami sau loçiiitori ai domnitorului pentru a repeta scuza prezentată deja agentului aulic imperial-regal Merkelius în legătură cu ceremonialul incomplet de primire și pentru a-i ura bun-venit internunțiuului imperial-regal.

Masa de prânz, la care au luat parte 30 de persoane, a avut loc la agentul aulic imperial-regal. Primul toast al acestuia, însoțit de foc de artificii și muzică, a fost pentru sănătatea Maiestății Sale împăratul și stăpânul nostru prea milostiv.

După amiază a venit *divan effendi*⁵⁰ al pașei pentru a-i transmite domnului internunțiu imperial-regal un mesaj de bun-venit în numele acestuia. Domnul internunțiu imperial-regal a cerut ca acestuia să-i răspundă domnii von Hammer și Brunebarbe. Apoi, aceștia doi au fost trimiși în cursul serii la domnitor spre a-i mulțumi pentru curtoazia manifestată până atunci și pentru a afla, când i-ar fi convenit să-l primească pe internunțiuul imperial-regal într-o vizită personală. Domnitorul a amânat stabilirea orei pentru dimineața următoare, deoarece aștepta vizita pașei. Pașa a lăsat apoi pe seama domnului internunțiu stabilirea orei la care îl va vizita pe domnitor.

În ziua de 7 [septembrie], de dimineață, domnitorul a pus ca domnul internunțiu imperial-regal să mai fie întrebat o dată, dacă dorește ca vizita să o facă cu toată solemnitatea sau nu. Pe considerentul, că domnitorul se cuvenea deja socotit drept un călător și străin în Țara Românească, domnul internunțiu imperial-regal a ales ultima variantă. Cu toate acestea, la Curtea domnească

⁴⁹ Tc. *çuhadar*, slujitor aflat în serviciul extern al unei autorități.

⁵⁰ Secretarul unui demnitar turc. În cazul domnitorilor Țării Românești și Moldovei este vorba de secretarul care se ocupa de redactarea/scrierea/traducerea documentelor osmane.

gărzile erau postate ca de paradă. Domnitorul i-a venit în întâmpinare domnului internunțiu pe o ușă laterală până la jumătatea sălii de la intrare și l-a condus până la mijlocul sălii. Atât la domnitor cât și la pașă, cărora domnul internunțiu imperial-regal le-a făcut doar vizite confidentiale, el l-a luat cu sine numai pe translatorul imperial Fleischhackl. A fost primit, după obiceiul oriental, cu aperitive și ceremonialul obișnuit.

În ziua de 8 [septembrie], adică de sărbătoarea Nașterii Mariei, la ora zece dimineața, domnul internunțiu imperial-regal s-a dus cu întreaga sa suită la biserica catolică⁵¹, unde s-a ținut o sfântă slujbă de mulțumire pentru trecerea cu bine peste greutățile întâmpinate până acum în cursul călătoriei. La ieșirea din biserică, domnul ambasador a fost întâmpinat cu o alocuțiune de bun-venit de episcopul de Nicopole, [Paolo Dovanlia], care își are reședința aici, [la București]. În alocuțiunea sa, el a recomandat prea supus comunitatea [bisericească] catolică, biserica și pe sine însuși protecției înalte a Maiestății Sale imperial-regale. Internunțul imperial-regal l-a recomandat în mod oficial protecției agentului aulic imperial-regal și a adăugat că, în ceea ce îl privește, va face tot ceea ce poate sluji – potrivit cu voința cea mai înaltă a Maiestății Sale – la păstrarea și răspândirea religiei catolice în statele otomane.

La ora 12 domnitorul a făcut vizita sa de răspuns. A venit însoțit de o suită numeroasă de slujbași ai Curții și de gărzi personale. Agentul aulic imperial-regal l-a întâmpinat la portiera trăsorii, personalul Ambasadei imperial-regale și al Agenției consulare în dreptul scării, iar domnul internunțiu imperial-regal în capul scării, la intrarea în anticameră și doamna ambasador în ușa camerei de primire. Servirea cafelei și a ustensilelor de fumat a fost asigurată în parte de oamenii domnitorului, în parte de cei ai domnului internunțiu. După obișnuitele salutări prietenești, suita domnitorului și cea a domnului ambasador s-au retras în anticameră, unde au discutat până ce întrevederea a luat sfârșit. După ce vizita s-a încheiat, la plecare domnitorul a pus să fie dăruți, după obiceiul oriental, 200 de piaștri servitorilor domnului internunțiu. Secretarul de legație von Hammer s-a dus la așa-numitul *gentilhomme d'ambassade* pentru a-i transmite salutări în numele ambasadorului. Cu o zi mai înainte, acesta îi făcuse personal o vizită de răspuns consulului rus.

8. 1802 septembrie 8, București. Ignaz von Stürmer, internunțul imperial la Poartă, către contele Wenzel von Colloredo, ministrul imperial de externe: îi raportează despre modul în care a fost primit la București în condițiile în care domnitorul aflat în scaun a fost mazilit, despre contactele cu consulul rus și cu însărcinatul cu afaceri englez; îi raportează că după ce va mai poposi la București patru-cinci zile, va porni, pe la Rusciuc și Adrianopol, spre Istanbul.

⁵¹ Este vorba de biserica Bărăției.

Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv Wien, Staatskanzlei Türkei II, Karton 130: *Turcica – Geschäftsträger 1802*, f. 35 și 38–39; original.

Hochgeborner Reichsgraf!

In der Nebenlage nehme ich mir die ehrfurchtvollste Freyheit Euer Exzellenz eine von dem Legationssekretär Herrn v. Hammer verfasste umständliche Relazion über meine Reise von der siebenbürgischen Gränze bis hieher, meinen Einzug in Bukarest und sonstiges allhier beobachtetes Zeremonial zur beliebigen Einsicht und allenfallsigen Richtschnur für meine Nachfolger, so sich vielleicht den nämlichen Weg einzuschlagen im Falle befinden dürften, gehorsamst vorzulegen.

Da der Fall eines hier durchpassirenden k. k. Internuntius ganz neu ist, so trug ich dem Herrn Konsular-Agenten Merkelius auf, sich in Ansehung des Zeremonials nach jenem zu richten, was in ähnlichen Gelegenheiten bey dem Durchzuge der russisch kaiserlichen Gesandten beobachtet zu werden pflegt und wovon die Beyspiele des Herrn Grafen v. Kotschubey und des Herrn v. Tomara noch in frischen Andenken und selbst in den Protokollen des Divans aufbewahret seyn müssen.

Nur allein der unversehens dazwischen gekommene Umstand der Veränderung des Fürsten und der dadurch getheilten Aufmerksamkeit der Landes-Bojaren war Schuld daran, daß das nach obigem Grundsatz abgeredete Zeremonial des Einzugs in der Ausführung nicht so ganz beobachtet wurde, wofür mir aber auch von den einstweiligen beyden Kaimakams des Fürsten persönlich bey meiner Ankunft in Bukarest eine anständige Entschuldigung gemacht worden ist.

Was insbesondere das Benehmen des Herrn Fürsten Alexander Suzzo gegen meine Person betrifft, so kann ich solches nicht genug anrühmen, indem mir derselbe nicht nur seinen Gran-Caminar oder Obersten Kämmerling mit einem sehr höflichen Schreiben bis Kronstadt zur Begleitung entgegen geschicket und mich unterwegs bis hieher mit den zu meinem Fortkommen nöthigen Pferden, Leuten und Lebensmitteln unentgeltlich versehen lassen, sondern auch bey meiner Ankunft allhier – wiewohlen er nicht mehr regierender Fürst der Wallachey war – mit Höflichkeitsbezeugungen überhäuft hat.

Ich habe denselben gestern meinen Besuch abgestattet, welcher mir heute auf gleiche Art von dem Herrn Fürsten in Person erwiedert wurde, wie Eure Exzellenz das weitläufigere darüber aus oberwähnten Anschlusse gnädigst zu ersehen geruhen können.

All mein Bestreben geht nun dahin, die Fortsetzung meiner Reise nach Möglichkeit zu beschleunigen und aufs späteste in vier oder fünf Tagen von hier aufzubrechen, bis wohin mir auch der mir von Seite der Pforte zugesendete

Mihmandar oder türkische Begleitungs-Commissair, Aly Aga, mit allen nöthigen Zubereitungen fertig zu seyn versprochen hat.

Ich benütze übrigens meines Orts diesen kleinen unwillkührlichen Aufschub, um mittlerweile soviel möglich meine Kranken herstellen und zur Ausdauer der Beschwerlichkeiten meiner noch weiters bevorstehenden Reise tauglich zu machen. Selbe wird mit aller Vorsicht so die Umstände erfordern und unter guter Bedeckung zu Lande über Rusgiuk und Adrianopel für sich gehen, und ich hoffe zuversichtlich, daß Eure Exzellenz diesen Entschluß um desto weniger zu mißbilligen geruhen dürften, als das Schwarze Meer überhaupt und besonders in dieser Jahreszeit sehr stürmisch und gefährlich, die zu Varna vorfindigen Schiffe aber insgemein von schlechter Bauart, die türkischen Schifflente unverlässlich, sowie die Dauer der Fahrt selbst höchst ungewiss und oft bey widrigen Winden nicht viel kürzer oder auch noch länger als die Landreise zu seyn pfllegt. Aus diesen guten Gründen, vermuthlich, hat auch erst kürzlich die verwittibte Freyin von Herbert ihre Rückreise vorzugsweise zu Land über Kirk Kilise und Silistrien einzuleiten für gut gefunden und glücklich innerhalb 14 Tagen bis Bucarest zurückgeleget. Wenn aber mein Mihmandar die etwas weitere Hauptstrecke über Adrianopel vorziehen zu müssen glaubet, so geschiehet solches lediglich in Rücksicht auf die gegenwärtigen Lokalverhältnisse und um dem auf alle Fälle unangenehmen Zusammenstoße mit dem Truppcorps des gnädigst bekannten Ghürgi Osman Pascha auszuweichen, als welcher nach Entlassung des größten Theils seiner Truppen eben in dem Augenblick zur Besitznehmung seines neuen Gouvernements von Silistrien in vollem Anmarsche zu seyn hier allgemein versichert wird.

Ich empfehle mich übrigens zu Euer Exzellenz huldreichen Gnaden und habe die Ehre in tiefester Verehrung zu verharren, Eurer Exzellenz unterthänig gehorsamster,

Stürmer m. ppr.

Bukarest, den 8ten September 1802

Traducere

Ilustre conte al Imperiului! Milostive domn!

În anexă îmi permit cu cel mai profund respect să-i supun prea umil Excelenței Voastre spre binevoitoare consultare o relatare amănunțită întocmită de secretarul de legație domnul von Hammer cu privire la călătoria mea de la granița Transilvaniei până aici, despre intrarea mea în București și tot ceremonialul respectat cu acest prilej, asta pentru a servi eventual drept ghid pentru succesorii mei, care se vor afla poate în situația de a urma același drum ca mine.

Deoarece situația ca un internunțiu imperial-regal să treacă pe aici este cu totul nouă, l-am însărcinat pe domnul agent consular Merkelius să se informeze

cu privire la ceremonialul [de primire], adică în legătură cu ceea ce se respectă la trecerea [prin București] a ambasadorilor imperiali ruși, mai cu seamă că exemplele oferite de contele Kociubei și de domnul de Tomara sunt, desigur, încă în proaspătă amintire și păstrate în protocoalele Divanului [Țării Românești].

Doar împrejurarea neașteptată a schimbării domnitorului și atenția boierilor țării, abătută din acea cauză, a fost motivul că nu s-a putut respecta întru totul – potrivit cu principiul de mai sus – ceremonialul convenit pentru intrarea mea [în București]. De aceea la sosirea mea la București am primit scuzele convenite din partea celor doi caimacami de acum ai domnitorului, care au venit să mi le prezinte personal.

În ceea ce privește atitudinea domnitorului Alexandru Suțu față de persoana mea, nu pot să o laud îndeajuns. Acesta nu numai că mi-a trimis la Brașov pentru a mă însoți pe [Gheorghe Rasti], vel căminarul său prim-cămărașul său, cu un mesaj scris în termeni foarte politicoși și a poruncit ca în drumul până aici [la București] să mi se dea în mod gratuit caii, oamenii și alimentele necesare, ci, după ce am ajuns aici, – iar aceasta chiar dacă nu mai era domnitorul în funcție al Țării Românești – m-a copleșit cu manifestări de politețe. Ieri i-am făcut o vizită, la care domnitorul mi-a răspuns astăzi în același fel, așa cum Excelența Voastră va afla prea binevoitor mai pe larg din anexa amintită mai sus.

Strădaniile mele se îndreaptă acum înspre grăbirea cât mai lesnicioasă a călătoriei, așa că sper să plec de aici peste patru sau cinci zile. Până atunci Ali aga, mihmandarul sau comisarul de însoțire turc trimis de Poartă, mi-a promis că va termina toate pregătirile necesare [călătoriei].

În ceea ce mă privește, mă folosesc de această mică amânare nedorită pentru a-i reface între timp, pe cât posibil, pe cei bolnavi dintre ai mei și a-i face în stare să suporte în continuare greutatea călătoriei care ne așteaptă. Aceasta se va desfășura cu prudența necesară impusă de împrejurări și sub bună escortă, pe cale terestră, prin Rusciuc și Adrianopol. Am deplină speranță, că Excelența Voastră va binevoi să dezavueze cu atât mai puțin această hotărâre, cu cât Marea Neagră este, în general, dar mai cu seamă în acest anotimp, foarte furtunoasă și periculoasă, iar corăbiile aflate la Varna sunt îndeobște prost construite și echipajele turcești deloc de încredere, după cum chiar durata călătoriei este cât se poate de incertă, iar adesea, în cazul unor vânturi potrivnice, nu este nicidecum mai scurtă decât cea pe uscat, ci poate chiar mai lungă. Tocmai din aceste motive cât se poate de întemeiate, baroneasa văduvă von Herbert⁵² a preferat, recent, să călătorească pe uscat, pe la Kirk Kilise și Silistra, ajungând cu bine la

⁵² Maria Anna von Collenbach, văduva internunțului imperial Herbert von Rathkeal, mort la Istanbul la 23 februarie 1802.

București după 14 zile. Dacă mihmandarul meu va socoti că este de preferat drumul principal, ceva mai lung, pe la Adrianopol, motivul îl constituie împrejurările locale din prezent, pentru a fi evitată orice întâlnire neplăcută cu corpul de oaste al cunoscutului Gürçi Osman pașa.⁵³ Aceasta, după ce și-a lăsat la vatră cea mai mare parte a oștenilor, se află în plin marș – așa cum se afirmă aici drept sigur – pentru a-și lua în primire guvernoratul la Silistra.

În rest, mă recomand îngăduinței binevoitoare a Excelenței Voastre și am onoarea să rămân cu profundă stimă al Excelenței Voastre prea supus și prea ascultător,

Stürmer m. ppr.

București, la 8 septembrie 1802

THE VOYAGE OF INTERNUNCIO IGNAZ VON STÜRMER THROUGH WALLACHIA (SEPTEMBER 1802)

Abstract

With the passing away of Baron Peter Philipp Herbert von Rathkeal, imperial internuncio to the Porte, on February 23th, 1802 at Istanbul, the State Chancellory in Vienna was obliged to find an as clever as gifted successor. The decision to be taken was far more important to the Habsburg Monarchy, due to the rivalry with Tsarist Russia on the supremacy in South-Eastern Europe, still under Ottoman rule. On March 28th, 1802 Ignaz von Stürmer, a former scholar of the Vienna Academy for Oriental Languages and an outstanding connoisseur of the Turkish language and society since the time he served at the Imperial Embassy in Istanbul as translator, was appointed as successor to Herbert von Rathkeal. Stürmer and his suite (among others the future well nown orientalist Joseph von Hammer) started the journey to Istanbul only on August 12th, 1802. After crossing Timișoara, Sibiu and Brașov, the new internuncio and his crew arrived on September 2^d, 1802 to the border of Walachia. Due to an extensive report of Joseph von Hammer (published in the Appendix, as well as other documents related to this voyage), we are able to retrace Stürmer's reception in Bucharest at a time that the reigning Prince of Wallachia was just deposed by the Porte. It is to be pointed out, that in consequence of the Austrian-Russian rivalry on South-Eastern Europe, the new imperial internuncio insisted several times that the same reception-parade is to be respected for him as in the case of the Russian ambassadors to the Porte passing through the capital-city of Walachia on their way to Istanbul.

---

⁵³ Gürçi (*Georgianul*) Osman pașa, l-a asediat din ordinul sultanului Selim al III-lea, în 1797–1798 și în 1800, pe Pazvanoğlu la Vidin, fiind numit în 1802 guvernator (*vali*) al Silistrei și Rumeliei. Suspectat încă din 1801 de legături ascunse cu Pazvanoğlu, a fost ucis în 1803 în cursul confruntărilor cu alți *aiani* locali.